

רשת
שיעורי
תורה

היכלי תורה

ערש"ק פרשת וירא מז השון תשס"ט ♦ דף היומי בבלי: קידושין לו ירושלמי: נזיר כא

כי שמע אלקים אל קול הנער באשר הוא שם

בתחלת הפרשה קורא הכתוב את ישמעאל נער, כמו שכתוב 'אל ירע בעיניך על הנער'. אחר כך קורא אותו הכתוב ילד 'שם על שכמה ואת הילד', וגם 'ותשלך את הילד', ו'אל אראה במות הילד'. בפסוק זה חוזרת התורה לקרוא נער 'וישמע אלקים את קול הנער', שינוי לשון זה צריך ביאור.

והנה בסוף פרשת בראשית (ה לב), על הפסוק 'ויהי נח בן חמש מאות שנה ויולד נח את שם את חם ואת יפת', פירש רש"י, כי לפני מתן תורה היו בני אדם ראויים לעונשי שמים רק מבני מאה שנה ומעלה, כמו שיהיה לעתיד לבא שנאמר על זה בפסוק 'כי הנער בן מאה שנה ימות'. אולם מתוך שבתחלת פרשת חיי שרה, על הפסוק 'ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים', פירש רש"י בתת ק' כבת כ' לחטא, מה בת כ' לא חטאה שהרי אינה בת עונשין, אף בת ק' בלא חטא, למדנו מדברי רש"י, כי אברהם וביתו דין אחר היה להם, וגם קודם מתן תורה נוהג היה בהם דין של אחר מתן תורה, ונענשים היו בדיני שמים מגיל עשרים ומעלה. גם מבואר בגמרא, (שבת פט:): שבדיני אדם בית דין עונשים מבן י"ג, ובית דין של מעלה אין עונשין עד בן כ'.

דינו של ישמעאל, על כן, תלוי ועומד היה, וכאשר היה בביתו של אברהם נידון היה כאברהם וביתו. אברהם וביתו שנוהגים היו בהם דינים של אחר מתן תורה, חייבים היו על חטאיהם בידי אדם מבן י"ג, לכן כאשר היה ישמעאל מצחק, ופירשו חז"ל שעבר על עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, וכבר היה באותה שעה למעלה מבן י"ג, חייב היה כנער.

אולם כאשר גירש אותו אברהם, טובה היתה לו בכך שיצא מכלל בית אברהם, שנשתנה דינו להיות כשאר האומות שאינם נענשים עד מאה שנה. לכן בתחלה כאשר היה עדיין בבית אברהם קוראו נער, ומאותו פסוק שבו גרש אברהם את ישמעאל קוראו הכתוב ילד.

כאשר נטה ישמעאל למות, ונתיראה הגר כי מפני שמבית אברהם הוא יידון על חטאיו כנער, נאמר כי אף על פי ש'וישמע אלקים את קול הנער', היינו שכבר נידון היה כנער בבית אברהם, מכל מקום 'כי שמע אלקים אל קול הנער באשר הוא שם', נידון הוא לפי המקום בו הוא נמצא, וכיון שנשתלח מבית אברהם, חזר דינו מדין נער לדין ילד, ולכן זכאי הוא בדינו.

ע"פ חתם סופר

נושאי הדף בעלון

- לימוד בתנ"ך שנדפס על ידי נוצרים.....קידושין לו
- האם יש איסור סחורה בחדש.....קידושין לח
- אבא שאומר לבנו שילך למקום מסוכן אם נקרא שליח מצוה.....קידושין לט
- אכילת פת איסור לצורך סעודת שבת.....קידושין לט
- השונה בשוק אם דומה לכלב.....קידושין מ
- אכילה באוטובוס.....קידושין מ
- האם מתחייבים צדקה במחשבה.....קידושין מא
- קידוש ע"י כל אחד מבני הבית או ע"י האב.....קידושין מא
- מתי חייבים לומר דבר בשם אומרו ומתי לא.....קידושין מא
- כפתור ופרח.....עמוד 5

לימוד בתנ"ך שנדפס על ידי נוצרים

כתב הרמב"ם (יסודי התורה פ"ו ה"ח) כל כתבי הקודש ופירושיהם וביאוריהם אסור לשורפם או לאבדם ביד, במה דברים אמורים בכתבי הקודש שכתבם ישראל בקדושה, אבל אפיקורוס ישראל שכתב ספר תורה שורפים אותו עם האזכרות שבו, מפני שאינו מאמין בקדושת השם ולא כתבו לשמו אלא הוא מעלה בדעתו שזהו כשאר הדברים, והואיל ודעתו כן לא נתקדש השם ומצוה לשורפו כדי שלא להניח שם לאפיקורסים ולא למעשיהם, אבל כתבי הקודש שכתבם עובד כוכבים יגנוזו.

בשו"ת זקן אהרן (סי' קע) כתב שמדברי הרמב"ם מבואר שאסור לקרות בחומשים ולהתפלל בסידורים הנדפסים על ידי נוצרים.

אמנם הגאון **רבי יעקב בן פורנה** (תשובה שהובאה בספר בני חיי ביורה דעה סי' רפא) העתיק תשובת הזקן אהרן הנ"ל, וכתב ואבותינו ספרו לנו שמנהגם היה מדורות הראשונים להקל בזה מעת שהומצא הדפוס ונתגלה לאור עולם ואין פוצה פה לחוש לכל זה, ובודאי שעל כל כיוצא בזה נאמר מנהג ישראל תורה הוא, שאילו היו סוברים רבותינו אשר מפיהם אנו חיים שיש צד אסור בדבר, לא היו עוברים על זה בשתיקה, ולכן נראה שלא כתב כן הרמב"ם אלא לגבי ספר תורה שצריך כתיבה לשמה, אבל חומשים וסידורים שנדפסו על ידי גוים, כשרים לקרות ולהתפלל בהם.

בשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סי' סו) כתב על דברי הבני יונה שאף **שהמהרשד"ם** (יו"ד סי' פד) נראה שסובר כדבריו שהדפוס אינו נחשב ככתיבה לענין ספרי תורה תפילין ומזוזות וגיטין, אבל דעת הרמ"ע מפאנו בתשובה (סי' צג) שהדפוס נחשב ככתיבה לכל ענין, וכן כתב הט"ז (יו"ד סי' רעא). ולפי זה יאסר אם נדפס ע"י מינים.

אלא שכתב **המהר"ם שיק** שיש טעם אחר להתיר, שנראה שאין המינים בעצמם מדפיסים את התנ"ך אלא הם בעלי העסק, ובעלי הדפוס אנשים אחרים הם, וגם הפועלים טרודים במלאכתם ואינם מכוונים לשם עבודה זרה, וכיון שהחושב לעבודה זרה לא הוא המדפיס בפועל אז אינו נאסר וכמבואר בגמ' (חולין לח.) זה מחשב וזה עובד לא אמרינן.

ובספר **שנות חיים לרבי שלמה קלוגר** (שו"ת סת"ם סי' מב) נשאל בנידון התנ"ך שנדפס על ידי הכומרים בלונדון וחברו עמו ברית החדשה, והעלה שמעיקר הדין דעתו נוטה להתיר משום שזה מחשב וזה עובד לא אמרינן, ויש גם לצרף בזה שהנכרים בזמן הזה אינם בחזקת עובדי עבודה זרה, וכתב ומכל מקום בעל נפש יזהר מזה כמה שאפשר. ועיין עוד **בשו"ת דברי חיים** (ח"ב יו"ד סי' ס) ו**בשדי חמד** (מערכת ס' כלל ז), ו**בשו"ת מנחת יצחק** (ח"ו סי' קיא).

לתרומות והנצחות ניתן לפנות

ל- 02-9914478

האם יש איסור סחורה בחדש

בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ב סי' שצו) נשאל מיהודי סוחר תבואה ירא שמים, אם יש איסור סחורה בחדש ככל איסורי תורה שאסור להרויח בהם או שאין בזה איסור סחורה.

וכתב **התשובות והנהגות** שמסברא נראה פשוט שאין איסור סחורה בזה, כיון שרק בנבילות וטריפות אסרה תורה להחזיקם כדי לסחור בהם משום שאיסורם איסור עולם, מה שאין כן באיסור חדש שלאחר ט"ו בניסן מותר באכילה ויכול להשהותם אצלו עד שעה שמותר לאוכלם, לא אסרה תורה ולא אסרו חז"ל לסחור בהם, והוכיח כן ממה שלא שמענו שהסוחרים לפני יום טוב פסח שעדיין אסור חדש חייבים לקנות רק מנכרי ומיהודי אסור לקנות מצד איסור סחורה, ועל כרחך כיון שאינו אלא איסור זמני מותר גם קודם זמן ההיתר לסחור בו.

ועוד הוסיף לבאר שאיסור סחורה יש רק בנבילה ושרצים וכדומה שאסורים מחמת מיאוסם כמבואר בתורה ולא תיטמאו בהם ובהם אסרה תורה לסחור, אבל איסור חדש אינו משום שהוא מאוס אלא משום שצריך להמתין, ובאופן זה אין איסור סחורה. ואף לפי מש"כ **האור שמח** (חמץ ומצה פ"ו) שנחלקו הבבלי והירושלמי האם איסור חדש הוא איסור גברא או איסור חפצא, ולדעת הבבלי איסור חדש הוא איסור חפצא אף שאינו אלא איסור זמני ואם כן היה מקום לומר שחדש הוא דבר מאוס כנבילות וטריפות ואסור לעשות בו סחורה, מ"מ לענין סחורה כיון שאינו מאוס אין לאסור בו סחורה. ולכן כתב למעשה שיכול לסחור בחדש ואין בזה שום חשש איסור.

אמנם **בשו"ת שבט הלוי** (ח"ו סי' קיד) האריך לדון בזה, וכתב להוכיח **מדברי הספרי** (פרשת נשא) לענין איסור יין בנזיר, שכתוב בפסוק מיין ושכר יזיר הייתי אומר שמסחורתו ורפואתו גם אסור, תלמוד לומר לא ישתה, מותר הוא בסחורתו ורפואתו. ומבואר שחז"ל התיירו יין של נזיר במסחר משום שמותר לאחר זמן, וא"כ אולי איסור חדש ג"כ כן הדין.

אולם כתב לדחות הראיה א. שבנזיר יש בו טעם אחר שמותר בסחורה שהרי מותר לאחרים ואינו אסור אלא לנזיר בלבד, וזה סיבה עצומה להתיר הנאה. ועוד ממה שאנו רואים שצריך קרא להתיר איסור מסחר בנזיר, מכלל ששאר איסורים נשאר במסגרת איסור מסחר, ומכל שכן חדש שהוא חמור מנזיר שאין ללמוד משם.

ובסוף דבריו כתב שפשוט לו שיש בחדש איסור בסחורה מדרבנן עכ"פ, ואחר שהאריך לדון בזה כתב, סוף דבר לא מצאתי בעניי טעם מספיק להתיר והדברים נראין לאיסור, וגם אם יתעקש אדם שעכ"פ איסור תורה אין כאן מכח שאינו דומה לשרצים, או כדעת הסוברים שעיקר איסור מסחר רק מדרבנן מ"מ פשוט שמכ"מ מדרבנן אסור.

וכן **בדרכי תשובה** (יו"ד סי' קיז ס"ק ג) מתיר לעשות סחורה בתבואה חדשה מחוץ לארץ רק משום שיש מתירין חדש מחו"ל אפילו באכילה, ומשמע מדבריו שבחדש מארץ ישראל אסור לסחור.

יום ראשון יה השון

קידושין לט

אבא שאומר לבנו שילך למקום מסוכן אם נקרא שליח מצוה

האור החיים הק' (בראשית לו יד) כתב, שיעקב אבינו שלח את יוסף הצדיק לשכם לבדוק היכן אחיו ואף אמר לו 'והשיבני דבר', כלומר שעשה אותו שליח גם ללכת לשכם וגם לחזור משם בכדי שיהיה שליח מצוה בהליכתו ובחזרתו, ובכך יהיה בכלל שלוחי מצוה שאינם ניזוקים.

ועל אף שיעקב ידע שהאחים שנאו את יוסף, ובמקום שההיזק מצוי לא אמרו ששלוחי מצוה אינם ניזוקים, מכל מקום סבר יעקב אבינו כדעת רבנן בפסחים (ה): שישנו הבדל בין אופן שההיזק מצוי שאז אף שלוחי מצוה יכולים להיזק, לבין אופן שאין ההיזק מצוי שאז אינם ניזוקים, ולא עלה על דעת יעקב אבינו שהאחים שונאים כל כך את יוסף, עד כדי כך שחשש ההיזק מהם הוא בכלל היזק מצוי.

לפי זה ביאר האור החיים מה שאמרו בסוגיין הרי שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות, ועלה לבירה ושלח את האם ונטל את הבנים ובחזירתו נפל ומת, היכן טובת ימיו של זה, והיכן אריכות ימיו של זה, אלא 'למען ייטב לך' לעולם שכולו טוב, 'ולמען יאריכון ימין' לעולם שכולו ארון, ולכאורה עדיין יש לתמוה כיצד יתכן שהבן שהוא שליח מצוה מצד כיבוד אב ניזוק בעת קיום המצוה, אלא יש לומר שהבאת הגוזלות מהבירה היתה בכלל היזק מצוי, ולכן הבן לא ניצל.

אכילת פת איסור לצורך סעודת שבת

בשו"ת כתב סופר (או"ח סי' עא) נשאל, אם לפי הדיעות שאכילת כזית פת בשבת ויו"ט הוא מדאורייתא, אם אין לאדם אלא כזית פת של איסור האם מצוות עונג שבת דוחה האיסור כמו שעשה דוחה לא תעשה.

והשיב, שהיות והמצוה באכילה בשבת ויו"ט היא דוקא בהנאת מעיו כדרך רוב האוכלים, ואין מתענגים ושמחים באכילת גרון לחוד, ולא נקרא תענוג ושמחה רק כשאוכל למעיו, לפי"ז כשאוכל פת האיסור הלאו הוא בעוד שלא נכנס למעיו, והמצוה של עונג שבת היא רק כשנכנס למעיו, אם כך כשהאיסור והמצוה אינה בזמן אחד אלא קודם עובר האיסור ורק אח"כ מקיים המצוה, ישנם דיעות שאין אומרים עשה דוחה לא תעשה.

בספק זה דן גם הפמ"ג בספרו תיבת גומא (וישב אות ג) ודעתו שאין עונג דוחה איסור, דכתיב 'וקראת לשבת עונג' בתנאי שיהיה קדוש ה' מוכובד, והיינו שהקב"ה יהיה מוכובד ולא שיעבור על איסור עי"ז.

ובשו"ת באר יצחק (אבהע"ז סי' ב אות א) כתב שלא מצינו שסעודת שבת תהא דוחה אכילת איסור, וזאת משום גזירה כזית ראשון אטו כזית שני, שהרי המצוה מקיים כבר בכזית ראשון, ואם נתיר לו לאכול יאכל יותר וזה כבר לא דוחה האיסור, כמבואר חשש כזה בתוס' בסוגיין (ד"ה דאקריב).

כיוצא בזה מבואר בשו"ת פרי השדה (ח"ג סי' צא) שחקר אם אין לאדם בערב פסח שחל בשבת לחם חמץ לקיים סעודת שבת, אם מותר לו לאכול מצה, שיבא עשה של סעודת שבת וידחה האיסור לאכול מצה בערב פסח, ולאחר שדן בדבר כתב שהיות ששיעור מצות אכילת פת בערב שבת או בכזית או בכביצה, ויש חשש שיאכל יותר שזה כבר לא צורך מצות אכילת שבת, על כן אין להתיר לו לאכול מצה.

יום שני יט השון

קידושין מ

השותה בשוק אם דומה לכלב

בסוגיין, האוכל בשוק הרי זה דומה לכלב ויש אומרים פסול לעדות, בתוס' (ד"ה ו"א) מבואר דעת רבינו תם שהיינו רק כשאוכל בשוק פת ולא כשאוכל פירות, ויש ראשונים החולקים וסוברים שאין לחלק בזה בין פת לפירות.

להלכה כתב הכסף משנה (עדות פי"א ה"ה) שאין הכרע בדעת הרמב"ם אם פוסל באוכל פירות, ומכל מקום אינו שבח לתלמיד חכם לאכול בשוק אפילו פירות.

בשו"ת שיח יצחק (סי' תעט) כתב, נסתפקתי במה שנפסק ברמב"ם (שם), ובשו"ע (ח"מ סי' לד סי"ח) שהאוכל בשוק פסול לעדות, אם גם השותה בשוק בכלל זה, מאחר שבכל הש"ס מבואר ששתיה בכלל אכילה.

ראיה לנידון זה כתב להביא מהמסופר בברכות (נד.). מר בריה דרבינא הלך בפקתא דערבות [בבקעה של מקום ששמו ערבות] וצמא למים, נעשה לו נס ונברא לו מעין מים ושתה המים, הנה מצינו שרבינא שתה בשוק הרי נראה מזה שאין קפידא בדבר אם שותים בשוק, אולם כתב לדחות ראיה זו שהרי מאחר שנעשה לו נס, שנברא לו מעין מים מסתמא היה בסכנה אם לא היה שותה, לכן הותר לו ג"כ לשתות בשוק, אבל באופן שאין בזה סכנה אין ללמוד להתיר.

והנה לשיטת המרדכי (פרק זה בורר) שדווקא באכילת פת נאמר הדין שפסול לעדות, וכן הוא שיטת התוס' בסוגיין, בוודאי שאין פסול בשתיית מים בשוק, אמנם אם שתה יין וכדומה עדיין יש לחקור.

ובבכורות (מד:): משמע שאין שותים מים בפני רבים, וברש"י שם הטעם, מפני שדרך ת"ח להיות צנוע באכילה ושתיה.

[ועיין בספר בית ישראל (טוסיג, ח"ח עמוד קנט) על המעשן בשוק שהוא דומה לכלב].

אכילה באוטובוס

בספר פנים במשפט (אות לו) כתב, דע דעט"ר מורינו הרב הכהן הגדול בספרו אגדת אליהו כתב דלאו דוקא בשוק עצמו אלא אפילו בקרן זוית וכחנות הפתוחה לרה"ר גנאי הוא לת"ת לאכול שם בין עומר בין יושב.

והנה בשו"ת שיח יצחק (סי' תעט) כתב להסתפק אם גם על האוכל בשוק בלילה כשאין רואים אותו, נאמר דין זה שאם אוכל בשוק פסול לעדות, אם הקפידא כאשר רואים אותו וממילא בלילה שאין רואים אין להקפיד, וכגון אור ל"ד בערב פסח שאינו רוצה לאכול בביתו הבדוק כבר מחמץ אם יכול לאכול ברחוב שאין אדם רואהו, או שהקפידא לפי שהוא בשוק אף בלי אדם שרואה אותו אסור.

ובדרך שיחה (עמוד תקכז) כתב בשם בעל הדרך אמונה על אכילה באוטובוס, איני יודע אם זה אוכל בשוק, אבל בן תורה אינו צריך לנהוג כך, ולמי שאינו בן תורה העניין יותר קל, אמנם מי שנוסע מחוץ לעיר לכולל ומרויח זמן שאוכל ארוחת בוקר במכונית שנוסע בה, אם כל המכונית יש בו אברכים כמוהו יש להקל.

האם מתחייבים צדקה במחשבה

בסוגיין מבואר שבקדשים ובתרומה דבר פשוט הוא שיש שליחות, אולם לא היה אפשר ללמוד מהם לדברים אחרים, כיון שקדשים ותרומה ישנן במחשבה, ולכן מועלת בהם שליחות.

במרדכי (בבא בתרא פ"א ס"י תצא) כתב להוכיח שמועלת התחייבות להקדש במחשבה. אחת מראיותיו מה שאמרו בסוגיין שקדשים ותרומה ישנם במחשבה, ועל פי זה פסק שהגומר בליבו ליתן צדקה חייב כאילו הוציא בפיו.

אולם **הרא"ש** (שו"ת כלל יג ס"א) כתב, שהיות ובזמן הזה כל הקדש שלנו חולין הוא, שאין עתה הקדש לבדק הבית, ואינו אלא צדקה, לכן צריך להוציא בשפתיו, ובמחשבה לבד אין אדם מתחייב. וכך הכריע המחבר **בשו"ע** (ח"מ ס"י ריב ס"ח). אך **הרמ"א** (ח"מ שם, יו"ד ס"י רנח ס"ג) פסק שאדם מתחייב לצדקה במחשבה.

על דברי **הרמ"א** העיר **ביגנת ורדים** (יו"ד כלל ג ס"א) שאין זה אלא חומרא יתירה, כיון שראינו כמה גדולים שכתבו שאין הנדר חל אם גמרו בליבו ולא הוציאו בפיו, ולא חילקו להחמיר בנדר מצוה. ועיין עוד בגליוני הש"ס (ד"ה מה להנך).

בפתחי תשובה (יו"ד ס"י רנח ס"ק טו) כתב בשם **שו"ת אש דת** (סי' יד), שאף המחמירים שסוברים שבמחשבה לבד מתחייב אדם לצדקה, אין דבריהם אמורים אלא כשהוציא בשפתיו שיתן צדקה אך לא פירש כמה, ורק במחשבתו חשב על סכום מסוים, שבאופן זה מועלת מחשבתו להתחייב, אבל אם לא הוציא בשפתיו כלום אין עליו שום חיוב. ובשו"ת יהודה יעלה (יו"ד ס"י שיא) כתב שדבריו מוכרחים.

אולם **בשו"ת אמרי יושר** (ח"ב ס"י קסב) כתב לחלוק על דברי האש דת. וכשיטתו פסק **בשו"ת באר משה** (ח"ב ס"י ח אות ח).

והנה דבר מצוי הוא שעני אוסף צדקה ובדעת האדם ליתן לו, אך לפני שהספיק האדם ליתן לו הלך העני, ויש לדון מה צריך לעשות באופן זה.

בדרך אמונה (מתנות עניים ציון ההלכה פ"ח ס"ק פח) כתב בשם **החזו"א** שיש ליתן צדקה זו לעני אחר, היות וכבר חשב ליתן את הצדקה. [עיין קצוה"ח (סי' ריב ס"ק"ד) שיכולים לשנות בצדקה וליתן לעני אחר].

אמנם **בשו"ת אבני ישפה** (ח"ד ס"י קא אות ז) הביא בשם בעל הקובץ תשובות שאין צריך ליתן כסף זה לצדקה, היות ולא היה בדעתו ליתן אלא לעני זה, ואם הלך העני שוב פטור.

בהליכות שלמה (ח"א פ"ז הערה יב) כתבו בשם בעל **המנחת שלמה**, שנכון להיזהר לגמור בלב שבכל פעם אין מכוונים לזכות לעני המעות עד שיגיעו לידו ממש, ואז אינו מתחייב לתת לו אלא א"כ לקח העני ממנו. והובא שם מעשה שעבר עני על פניו ולא נטל מידו, והלך וחיפשו כדי ליתן לו את המעות, וביאר שדעתו מוחלטת תמיד שלא יהיה לצדקה אלא כשיגיע ליד העני, אך במקרה הנ"ל כבר הגיש את המעות לידו של העני והעני שהיה סגי נהור לא הרגיש בכך, ולכן חשש וחיפש את העני.

קידוש ע"י כל אחד מבני הבית או ע"י האב

בספר **עולת שבת** (סי' רעג ס"ה, הו"ד בא"ר שם) כתב שעדיף יותר שאדם יעשה קידוש בשבת בעצמו, מאשר שיצא ע"י אחרים, וזאת מפני שמצוה בו יותר מבשלוחו.

מדבריו מבואר שאף שאומרים בכל מקום שומע כעונה, מ"מ אם הוא בעצמו עונה בפיו הרי זה עדיף. וכך משמע גם **בפרי מגדים** (משבצות זהב סוף ס"י רצ).

אולם **התוספת שבת** (סי' רעג ס"י) השיג על יסוד זה, וכתב שלא שייך בזה מצוה בו יותר מבשלוחו, שמכיון שאנו פוסקים שומע כעונה, והוא הרי ענה על ברכתו של השומע, נחשב הדבר כאילו שהשומע בעצמו מקיים ממש את המצוה, ואין זה נקרא כאילו יוצא ידי חובתו רק על ידי שליח.

והמהרש"ם (אורחות חיים שם) נקט, שאם השומעים רבים הם אז עדיף שיצאו כולם יד"ח ממקדש אחד, שיש בזה משום ברוב עם הדרת מלך. **ובערוך השולחן** (או"ח שם ס"ו) כתב שכן המנהג בהרבה מקומות שאחד מוציא את כולם, והביא ג"כ הטעם של ברוב עם הדרת מלך, והוסיף, יש מקומות שכל אחד עושה קידוש לעצמו ואין ראוי לעשות כן, ויש למונעם מזה וללמדם שיש יותר מצוה כשאחד יקדש בעד כולם ויכוין להוציאם והם יכוונו לצאת, ובלבד שישמעו הקידוש מראש ועד סוף ויענו אמן.

אך בספר **בנין שלמה** (להגר"ש מווילנא ס"י נד) העיד שאמרו על הגר"א, שפרשת זכור וכן המגילה היה קורא בעצמו, והסביר טעמו בזה, מכיון שקריאת דברים אלו הם חיוב על כל יחיד, ואם אין לו ס"ת או מגילה מחוייב כל אחד לקרוא בעצמו, מצוה בו יותר מבשלוחו, וממילא יש לקיים את המצוה בעצמו, משא"כ בשאר הקריאות שעיקר החיוב אינו אלא לשמוע בציבור, ואם אין לו ס"ת אינו מחוייב לקרוא ביחידות, א"כ גם כששומע מאחר הרי שמע, ולא שייך בזה מצוה בו יותר מבשלוחו.

וביסודי ישורון (ח"ג עמוד רמ) כתב שאף כשיש רוב עם, כבר נהגו שכל אחד עושה קידוש לעצמו, ויש להם על מה שיסמוכו.

בשו"ת דברי יוסף (אירגאס, ס"י כו) כתב, שמה שאומרים מצוה בו יותר מבשלוחו הוא דוקא כשאין עדיפות בשלוחו יותר ממה שיש בו, אבל כגון אם עושה שליח תלמיד חכם להיות סנדק, עדיף שתיעשה המצוה ע"י השליח, מפני שהוא ת"ח והוא עדיף ממנו. לפי זה כתבו הפוסקים שכיון שבדרך כלל איש המוציא את בני ביתו יותר בקי בכוונת הברכה, לכן ודאי שראוי שהוא עצמו יוציאם בברכה, כיון שהמצוה מתקיימת על ידו באופן ראוי יותר.

כעין זה כתב **התבואות שור** (סי' כח ס"ק יד) שיפה נהגו במצות מילה להזמין מוהל המהדר אחר מצוה זו אע"פ שאבי הבן עצמו יודע למול, ומכל שכן אם הוא אדם גדול שיש כבוד ג"כ למצוה.

אך בספר **ראש דוד** (פרשת פינחס) הביא **החיד"א** בשם **הכרתי ופלתי** (סי' כח ס"ק"ג) שאם מכבד אדם דרך כבוד במצוה, אינו מקבל שכר כי המצוה היתה בידו ונתנה לאחר, ובאופן זה לא שייך שלוחו של אדם כמותו.

מתי חייבים לומר דבר בשם אומרו ומתי לא

בסוגיין הובא שאמר רב נחמן בר יצחק על שמועה של ר' אבין, לא שמעתי איזה ר' אבין אמר את השמועה, לא רבי אבין ברבי חייה, ולא רבי אבין בר כהנא אלא רבי אבין סתם.

על דבריו שאלה הגמ', מה החילוק איזה רבי אבין אמר את השמועה, ותירצה שיש בזה חילוק לענין להקשות סתירה מדברי ר' אבין על דברים אחרים שאמר, ולכן יש לדעת מיהו בעל המאמר.

הפנים מאירות בהקדמתו לספרו, כתב להעיר מדוע ישנם מחברים שלא הזכירו את שמם בספרם, אלא הוציאו את ספרם בעילום שם, ולא חששו שהיות ולא ידעו את שמם לא יהיו שפתותיהם מדובבות בקבר, וביאר שאף אם אין יודעים מיהו בעל השמועה, אע"פ כן שפתותיו דובבות, שהרי הקב"ה יודע מיהו בעל השמועה. ומה שאמרו לומר דבר בשם אומרו, אין להקפיד בזה אלא כשעל ידי כך השמועה תתקבל.

בספר **אמירת דבר בשם אומרו** (ח"ב עמוד יח) כתב להוכיח כדבריו, ממה שבסוגיין כשהקשו למאי נ"מ, לא תירצו שנ"מ לעניין אמירת דבר בשם אומרו שלצורך זה יש לדעת איזה רבי אבין אמר את השמועה, אלא רק מחמת הצורך למירמי דידה אדידיה, דהיינו להקשות סתירה ממאמר אחד לשני, הוצרכו לבאר איזה רבי אבין אמר את השמועה.

לפי יסודו של **הפנים מאירות** כתב בשו"ת **חלקת יעקב** (או"ח סי' מו) שבאופן שלא שייך טעם זה המבואר בסוגיין, כגון כששמע דבר אגדה ופירוש המתקבל על לב השומע, אף כשלא ידע מי חדשו לכאורה לא יהא חיוב לומר השמועה בשם אומרה, אך דחה טענה זו, וכתב שאף שלענין שפתותיו דובבות באמת יש לחלק ולומר כן שלענין זה אין נ"מ מיהו בעל המאמר. אך מ"מ יש בזה לאו 'אל תגזול דל ולא תשיג', ובכך שלא יודעים מיהו בעל המאמר אף בדברי אגדה יש לחשוש שאחר שאומר את השמועה גוזל את הכבוד מבעליה, ולכן גם דבר אגדה יש לומר בשם אומרה. וכתב זאת **המג"א** (סי' קנו סק"ב) שכל שאינו אומר דבר בשם אומרו עובר בלאו, ועיין **בנו"ב** (מהדו"ת או"ח סימן כ) מזה מקור דין זה.

עוד טעם יש בדבר המבואר במשנה (אבות פ"ו מ"ו) האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם.

יסוד זה מבואר כבר ב**שדי חמד** (פאת השדה מערכת א כללים סי' קמג) שגם דבר אגדה יש לומר בשם אומרה, אך בספר **האשל לקוטי** שושנים מערכת א סי' כ) הוכיח שאינו כן.

לרישום ועדכון שיעורי תורה
ניתן לשלוח פקס ל: 03-543-5757

כפתור השבוע

השתא בשלוחו מקדש בו מבעיא וכו' מצוה בו יותר מבשלוחו וכו'

איתא בילקוט על הפסוק ויאמינו בה' ובמשה עבדו. אם במשה האמינו בה' לא כל שכן אם כן מה תלמוד לומר ובמשה אלא כל המאמין ברועה של ישראל כאלו מאמין במי שאמר והיה העולם וכו' עד כאן לשונו. ותמוה מאד על הא דמסיק הקושיא אם כן מה תלמוד לומר ובמשה הלא הקושיא היה רק על תיבת בה'. ויש לפרש על פי מה דאיתא במסכת קידושין האיש מקדש בו ובשלוחו, ופריך הגמרא השתא בשלוחו מקדש בו מבעיא, ומתריך הגמרא מצוה בו יותר מבשלוחו. וכתבו שם התוס' דאין שייך כאן לתריך לא זו אף זו קתני, דלא שייך לשנויי הכי אלא בב' בבות אבל בב' תיבות לא עיין שם. לפי זה אתי שפיר דברי הילקוט הנזכר לעיל ויאמינו בה' ובמשה, ומקשה המדרש אם במשה האמינו קל וחומר בה' אם כן בה' מיותר, ואין לומר דלא זו אף זו קתני, דלא מבעיא שהאמינו בה' אלא אף במשה גם כן האמינו. על זה מקשה עוד קושיא אם כן מה תלמוד לומר ובמשה, כלומר שאין יכולים לומר לא זו אף זו קתני בחד בבא. כמו שכתבו התוס' הנזכר לעיל דלא שייך לומר לא זו אף זו גבי ובשלוחו, אם כן כאן נמי הא כתיב ובמשה אם כן הוי גם כן חדא בבא.

(חנוכת התורה, שמות יד לא)

מצוה בו יותר מבשלוחו

וכל אשה חכמת לב בידיה טו' (שמות לה כה) וכתב באור התורה דהכוונה כי מצוה בו יותר מבשלוחו, והיתה חכמת הנשים הללו, שאע"ג שהיה להם כמה שפחות ועבדים, אעפ"כ בידיהם טו לעשות המצוה בעצמה.

(יבין שמועה, ויקהל)

מצוה בו יותר מבשלוחו

אי' בגמ' כי הא דרב ספרא מלח שיבוטא וכו', מ"ש חז"ל דין זה דווקא בשני ענינים הללו כבוד שבת וקידושין. י"ל בצחות, עפ"י חז"ל (בראשית רבה יא) שאמרה שבת להקב"ה לכולם נתת בן זוג ולי לא נתת בן זוג, א"ל כנס"י תהיה בן זוגך, א"כ הם ענין א', כי לקדש בת זוגו מצוה בו יותר מבשלוחו.

(תפוחי חיים, בשלח)

זכין לאדם שלא בפניו

מעשה באיש אחד שהי' תמיד מעיין בטליתות של בהכנס"ס לראות אם נקרעו או נתקלקלו חוטי הציצית, והי' מצייצה כהלכתה, והיה מודיע לבעל הטלית

(ספר חסידים, סימן צ)

דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין

'בנכליהם אשר נכלו לכם על דבר פעור' וכו' וי"ל דהמסית לדבר עבירה טוענין בשבילו דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין, אבל המסית לעבודת כוכבים אין לו טענה דברי מי שומעין וחייב, והטעם הוא באומר המסית שיעבוד לעבודה זרה, הרי המסית אומר לו שעבודה זרה הוא הרב, ואם המדינים היו מסיתים על עסק זנות לבד, לא היו חייבין, דיאמרו דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין, אבל השתא דנכלו על דבר פעור והחליפו הרב א-ל חי וקים באל אחר, ונסתר טענת דברי הרב וכו', וע"כ ועל דבר כזבי וחייבים המדינים כליה.

(תפארת יהונתן, פנחס)

7
יסים
אחרונים
למבצע

תלמוד בבלי המבואר
שֵׁפָּה בְּרוּרָה
הגמרא המבוארת
המושלמת מבית
מתיבתא

מבצע הסמי המשולב

רוכשים סנוי משולב

ומקבלים גם כרך שֵׁפָּה בְּרוּרָה

וגם חוברות לכל המסכת במחיר סיוחד

המהדורת הקטנה

ש לחודש **30**
במקום ~~39~~ ש

המהדורה הגדולה

ש לחודש **36**
במקום ~~50~~ ש

מוקד הזמנות:

1800-22-55-66

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

להגדיל תורה ולהאדירה